

МІНКУЛЬТ

**ОФІС ПІДТРИМКИ
ВІДНОВЛЕННЯ**

Безбар'єрний доступ до об'єктів культурної спадщини: дослідження практик інших країн

Доповідач: Наталія Хілько - менеджер
Офісу підтримки відновлення при
Міністерстві культури

Проблема доступності об'єктів культурної спадщини

- Значна частина об'єктів культурної спадщини та нововиявлених об'єктів не відповідає вимогам безбар'єрного середовища, що унеможлиблює їх повноцінне використання особами з порушеннями мобільності.
- Відсутність елементів доступності (пандусів, ліфтів, тактильної навігації, адаптованих санітарно-гігієнічних приміщень) створює системні архітектурні, інформаційні та психологічні бар'єри.
- У контексті збройної агресії та зростання кількості осіб з функціональними порушеннями, питання доступності набуває критичного значення як складова реалізації прав людини, зокрема права на гідність, рівність і участь у суспільному житті.
- Частина об'єктів культурної спадщини виконує інфраструктурні функції – у них розміщуються органи державної влади, освітні, медичні та соціальні установи, житлові приміщення.

Йдеться не лише про доступність об'єктів культурної спадщини, а й про забезпечення ключових базових сервісів, критично важливих для щоденного функціонування та якості життя.

Міжнародні зобов'язання:

- Конвенція ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972) — приєднання: 1988
- Гранада — Конвенція про захист архітектурної спадщини Європи (1985) — ратифікація: 2006
- Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006) — ратифікація: 2009, Стаття 30: доступ до культурної інфраструктури
- Нікосійська конвенція Ради Європи (2017) — ратифікація: 2025

Національне законодавство України:

- Постанова КМУ № 967 від 13.08.2025 — спрощення облаштування безбар'єрного доступу (пандуси, підйомники, тактильна навігація) на об'єктах культурної спадщини без додаткових дозвільних документів, якщо роботи не впливають на несучі конструкції чи предмет охорони
- ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» — встановлює обов'язкові вимоги щодо безбар'єрного доступу для маломобільних груп населення, включно з адаптацією історичних будівель
- ДБН А.2.2-14:2016 — визначає склад і зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування
- Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю» — гарантує право на безперешкодний доступ до об'єктів соціальної, культурної та інфраструктурної сфери
- Закон України «Про охорону культурної спадщини» — визнає необхідність збереження пам'яток у контексті їх суспільної цінності та доступності

Мета дослідження

- Дослідити міжнародні практики, нормативні підходи та технологічні рішення, які відображають ставлення країни до безбар'єрності у контексті інклюзивності культурного простору.
- Оцінити можливості адаптації світових стандартів до українського контексту з урахуванням автентичності об'єктів та чинного законодавства України.

Федеративна Республіка Німеччина складається з 16 федеральних земель, кожна з яких має культурний суверенітет. Законодавство земель передбачає два підходи до охорони пам'яток:

- інформаційний (охороні підлягають усі об'єкти, що відповідають визначеним критеріям);
- реєстраційний (статус пам'ятки надається після виконання визначених умов).

У Німеччині немає єдиного центрального органу з питань культурної спадщини – повноваження розподілені між міністерствами культури земель та місцевими департаментами.

Попри децентралізацію, культурна політика підтримується на федеральному рівні та базується на спільних пріоритетах: модернізація інфраструктури, збереження пам'яток, партисипативне управління, підтримка регіональних ініціатив.

У Німеччині охороняються 123 культурні та природні пам'ятки, зокрема 55 об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. Повна адаптація часто обмежена законодавством про охорону пам'яток, що ускладнює внесення змін до історичних будівель. Більшість об'єктів ЮНЕСКО не мають повного безбар'єрного доступу.

Відсоткове співвідношення доступності культурних чи природних пам'яток в Німеччині

■ Повністю доступні ■ Частково доступні ■ За допомогою асистента ■ Недоступні

Законодавча база Німеччини щодо безбар'єрності

1. BGG – Закон про рівне ставлення (2002, оновл. 2021)
 - Забезпечення безбар'єрності у будівлях, транспорті, IT
 - Право на жестову мову, цільові угоди, позасудове врегулювання спорів
2. BITV 2.0 – Постанова про доступність IT (оновл. 2023)
 - Технічні вимоги до мобільних застосунків
 - Адаптація терміналів, навігації, електронних елементів
3. SGB IX – Книга IX Соціального кодексу
 - Реабілітація, інклюзивне працевлаштування
 - Координація послуг, захист від дискримінації
4. NAP 2.0 – Національний план дій
 - 200+ заходів у сферах освіти, праці, охорони здоров'я
 - Цифрова доступність, участь у прийнятті рішень
5. DIN 18040 – Стандарти безбар'єрного будівництва
 - Частина: громадські будівлі, житло, транспорт
 - Визначення ширини проходів, навігації, простору для маневрування

Стратегія країни

Німеччина інтегрує безбар'єрність у політику збереження архітектурної спадщини як етичний та правовий імператив.

Адаптивне використання історичних будівель сприяє сталому розвитку, інклюзії та відповідає цілям Agenda 2030 і New European Bauhaus.

Пам'ятки – не лише об'єкти охорони, а ресурси для сучасного життя.

Успішний кейс

Мальхов, Німеччина: інтеграція спадщини та сучасності

Проект об'єднує історичну ратушу та колишній окружний суд у єдину адміністративну будівлю. Завдяки активній роботі з громадськістю вдалося реалізувати безбар'єрне з'єднання — засклений сталевий міст із ліфтом.

Архітектурне рішення зберігає історичну цінність і водночас відповідає сучасним функціональним вимогам. Прозорість мосту підкреслює контраст епох, а монохромне фарбування нових конструкцій гармонізує стилі.

Інженерні рішення — укріплення фундаментів, настиг опалення, глиняна штукатурка — забезпечують комфорт і довговічність.

Орієнтири для українського законодавства

- Цільові угоди між громадськими організаціями та бізнесом.
- Закон дозволяв би укладати добровільні угоди між асоціаціями людей з інвалідністю та підприємствами щодо поступового забезпечення безбар'єрності. Передбачити гнучкий механізм, який враховував би специфіку галузі, регіону чи типу об'єкта.
- Окремий закон про асистентів.
- Необхідно регламентувати права людей з інвалідністю, які користуються помічниками, включно з вимогами до навчання, сертифікації та умов оплати.
- Звітування про стан безбар'єрності.

Передбачити структурну одиницю яка б регулярно звітувала про рівень доступності. Це створить прозору систему моніторингу, яку можна адаптувати для оцінки доступності культурних об'єктів.

Модель управління: централізована система на чолі з Міністерством культури (MiC), реалізація проєктів – на місцевому рівні через муніципалітети, дирекції культури та агентство AICS.

Відсоткове співвідношення забезпечення фізичної доступності в культурних установах за результатами загальнонаціонального моніторингу 2019 року

■ Наявна базова інфраструктура ■ Сенсорна та когнітивна доступність 12% ■ Не доступні ■

Стратегічна мета до 2026 року відповідно до державної програми в межах Національного плану на подолання бар'єрів у культурній сфері

■ Забезпечити базовою інфраструктурою
■ Забезпечити сенсорною та когнітивною доступністю 50%
■ Не доступні

Інновація: започаткована масштабна державна програма в межах Національного плану відновлення та стійкості PNRR. Запланована інвестиція з фінансуванням у розмірі 300 мільйонів євро та спрямована на подолання бар'єрів у культурній сфері: до червня 2026 року забезпечити повну фізичну доступність у щонайменше 80 % музеїв, бібліотек та архівів, а також ліквідувати сенсорно-когнітивні бар'єри у щонайменше 50 % таких закладів.

Загальний підхід: Італія не має окремого закону про доступність спадщини, але принципи інклюзії інтегровані в низку нормативних актів з 1989 року.

Ключові документи:

- Закон №13/1989 + Декрет №236/1989 – базові вимоги до фізичної доступності будівель
- Декрет №503/1996 – поширення норм на всю державну інфраструктуру
- Закон №104/1992 – права осіб з інвалідністю, доступ до культурного життя
- Кодекс спадщини №42/2004 – погодження адаптацій з Soprintendenza, принцип реверсивності
- Циркуляр МіВАСТ №80/2016 – рекомендації для музеїв, археологічних зон, посада координатора доступності
- Стандарт UNI EN 17210 (2021) – європейські норми універсального дизайну

Ключові принципи:

- Поєднання охорони спадщини, інклюзії та сучасного використання
- Мінімальне фізичне втручання, реверсивність, візуальна узгодженість (Закон № 42/2004)
- Історичні об'єкти — активні елементи культурного, соціального та економічного життя

Інструменти реалізації:

- Р.Е.В.А. — це офіційні документи «Плани усунення архітектурних бар'єрів», які розробляються органами місцевого самоврядування або державними установами, є обов'язковими для публічних установ і особливо актуальні для історичних об'єктів, де адаптація має враховувати збереження автентичності. Вони інтегруються в ширші національні програми, зокрема в рамки PNRR (Національного плану відновлення та стійкості).
- AD Arte — цифрові рішення: віртуальні тури, 3D-моделі, аудіонавігація

Узагальнення: Стратегія Італії узгоджується з цілями сталого розвитку, де культурна спадщина розглядається як ресурс для освіти, туризму, соціальної згуртованості та інновацій. У випадках, коли фізична адаптація неможлива, застосовуються віртуальні тури, 3D-моделі, аудіонавігація та інші цифрові рішення. Таким чином, Італія реалізує модель збереження, яка поєднує охорону спадщини з відкритістю, де доступність підсилює культурну цінність, а не суперечить їй.

Успішний кейс

Проект «Pompeii per tutti» («Помпеї для всіх»).

Приклад поєднання охорони культурної спадщини з інклюзивністю: понад 3,5 км безбар'єрного маршруту через головні артерії стародавнього міста.

Проект реалізовано в межах Grande Progetto Pompei за підтримки Invitalia, частково фінансований ЄС та урядом Італії (загальний бюджет — 105 млн євро).

Ключові рішення:

- Мобільні платформи та тимчасові пандуси — реверсивні, без шкоди для пам'ятки
 - Гармонійна інтеграція в археологічне середовище
 - Відновлено 3,6 км бордюрів, фонтани, вулиці, закриті після землетрусу 1980 року
 - Під час робіт виявлено понад 1700 артефактів
- Відкриття: 7 грудня 2016 року, після 17 місяців робіт

Орієнтири для українського законодавства

1. Розробити узгоджене законодавство, яке поєднує охорону культурної спадщини з вимогами безбар'єрності — на зразок італійського Codice dei beni culturali e del paesaggio.
2. Запровадити обов'язкові плани адаптації (аналог Р.Е.В.А) . - це офіційні документи «Плани усунення архітектурних бар'єрів» які розробляються органами місцевого самоврядування або державними установами, є обов'язковими для публічних установ і особливо актуальні для історичних об'єктів, де адаптація має враховувати збереження автентичності. Вони інтегруються в ширші національні програми, зокрема в рамки PNRR (Національного плану відновлення та стійкості) для історичних об'єктів, що включають обстеження, адаптаційні рішення та погодження з охоронними органами.
3. Закріпити принципи реверсивності, мінімального втручання та візуальної узгодженості як обов'язкові для втручань у пам'ятки.
4. Ввести інституційну роль відповідальної особи за доступність у музеях, заповідниках та культурних установах — для координації проєктів і моніторингу.
5. Створити національний методичний посібник з адаптації пам'яток, на зразок Quaderno n.7, із прикладами, чек-листами та моделями втручання.
6. Розробити цифрову платформу для збору даних про доступність культурних об'єктів, інтегровану з туристичними та освітніми сервісами.
7. Визнати доступність як складову культурної цінності, що має бути врахована при фінансуванні, реставрації та управлінні спадщиною.

Досвід Канади

Канада — федерація з 10 провінцій і 3 територій, кожна з яких має власну юрисдикцію у сфері культури та спадщини.

Підхід до доступності:

- Регулювання на федеральному та провінційному рівнях
- Стратегія «Nothing Without Us» — зобов'язання забезпечити доступність усіх державних і культурних об'єктів
- Вимоги інтегруються в закони, стандарти та проєктування

Відсоткове співвідношення забезпечення доступності у національних історичних місцях на прикладі звіту 2023 року

Відсоткове співвідношення забезпечення доступності музеїв Канади

Особливості:

- Відсутність централізованої статистики — через децентралізовану модель управління
- Гнучкий, але обов'язковий підхід до адаптації історичних об'єктів
- Перехід від «мінімальних вимог» до універсального дизайну

Статистичні дані:

- 27 % канадців віком 15+ мають інвалідність, з них понад 40 % — труднощі мобільності (Statistics Canada, 2022)
- Parks Canada визнає, що майже 60 % національних історичних місць залишаються частково недоступними через архітектурні обмеження
- Щороку реалізуються проєкти покращення доступу: пандуси, платформи, сенсорні зони, ліфти
- 65 % музеїв мають повну або часткову фізичну доступність (Canadian Museum Association, 2022)
- Історичні будівлі потребують спеціальних рішень, які не завжди можливі без втручання в автентичність

Законодавча база Канади

1. Закон Accessible Canada Act (ACA), ухвалений у 2019 році, визначає основу для створення «Канади без бар'єрів» до 2040 року. Він охоплює установи федеральної юрисдикції — музеї, архіви, історичні об'єкти, культурну інфраструктуру — і передбачає розробку планів доступності та щорічну звітність. Закон охоплює сім сфер:
 - Фізичне середовище
 - Транспорт
 - Інформація та комунікація
 - Закупівлі
 - Технології
 - Робоче середовище (зайнятість)
 - Програми та послуги

Закон наголошує на принципі «нічого про нас без нас» — участь осіб з інвалідністю у плануванні змін.

2. Для реалізації ACA створено Accessibility Standards Canada (ASC), що відповідає за технічні стандарти. Стандарт CAN-ASC-2.7: Heritage Buildings and Sites регламентує доступність історичних будівель (входи, поверхи, ліфти, навігація) із збереженням автентичності через зворотні інтервенції.

Будівельні норми (скорочена назва «NBCC») — Національний будівельний кодекс Канади NBCC застосовується як стандарт для новобудов і як основа для реконструкції історичних будівель, з урахуванням винятків, якщо повна адаптація може завдати шкоди культурній спадщині.

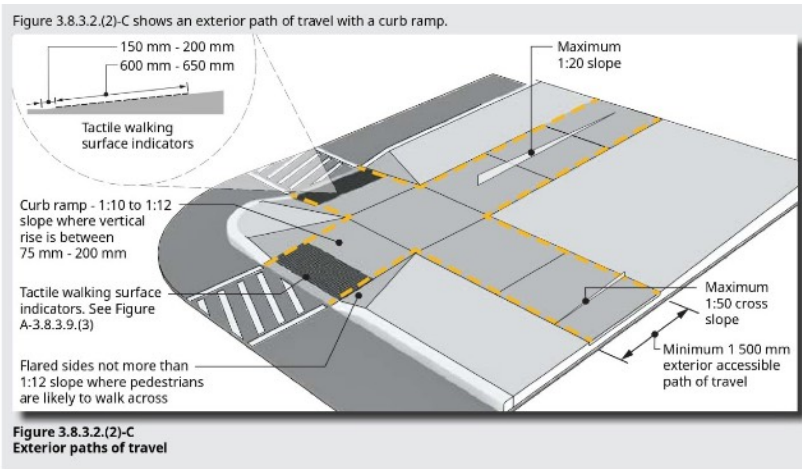
Короткий перелік інших ініціатив у сфері доступності культурної спадщини Канади:

- FHBRO – Федеральне бюро з огляду пам'яток: визнає доступність як частину сталого збереження.
- CSA Group – Канадська асоціація зі стандартизації: технічні рекомендації для культових споруд, музеїв, бібліотек.
- Accessibility Partners Canada, Heritage BC, Heritage Saskatchewan – практичні посібники з адаптації будівель спадщини.
- Ontario Ministry for Seniors and Accessibility – рекомендації щодо погодження змін з органами охорони спадщини.
- BC Building Accessibility Handbook – технічний посібник із кресленнями та схемами для інтеграції доступних елементів.
- Standards and Guidelines for the Conservation of Historic Places in Canada – настанови Parks Canada з поетапної інтеграції доступності.
- Ілюстрований довідник з архітектурної доступності ВС (2020) – графічні приклади адаптації для маломобільних груп.

Canadian Heritage Accessibility Reports – щорічні звіти Міністерства канадської спадщини, що включають огляд прогресу з усунення бар'єрів у музеях, архівах, галереях.

Успішний кейс

«Посібник з доступності будівель» (Building Accessibility Handbook 2020) – оновлений технічний ресурс, узгоджений із Будівельним кодексом Британської Колумбії 2018 року та положеннями Національного будівельного кодексу Канади 2015 року. Він містить текстові пояснення, графічні ілюстрації та коментарі до вимог доступності, слугує орієнтиром для проєктувальників, інспекторів і управлінців. Посібник не є юридичним тлумаченням, але виконує довідкову функцію для впровадження принципів універсального дизайну. Онлайн-доступ до документа підтримує політику прозорості та інклюзивності провінції.

BUILDING ACCESSIBILITY HANDBOOK 2020

Illustrated Commentary on Accessibility Requirements
British Columbia Building Code 2018

Figure 3.8.3.21. shows options for viewing positions, with companion seating in blue, in a motion picture theatre.

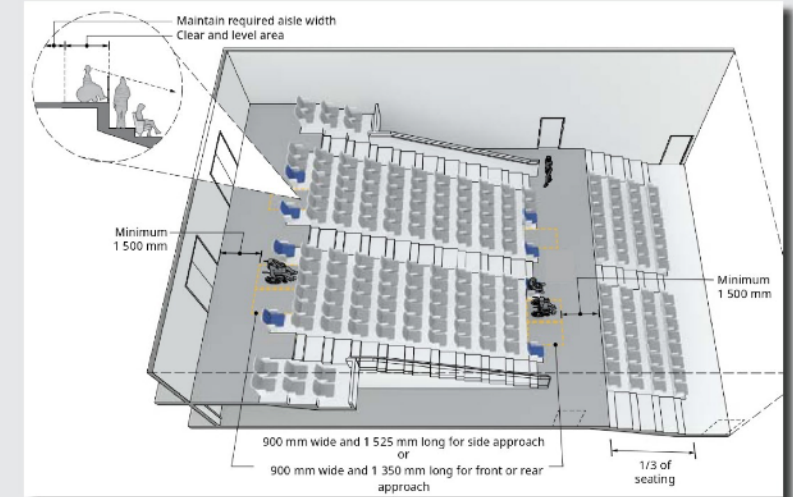

Figure 3.8.3.21.
Theatre seating area

It is desirable that the viewing positions in Group A, Division 1 occupancies be close to an exit and that both the building management and the fire department be aware of such locations in the event of an emergency.

Figure 3.8.2.1.(1)(f) and (g) shows what storeys must be accessible and when certain exemptions are permitted such as for adjacent floor levels including mezzanines and basements.

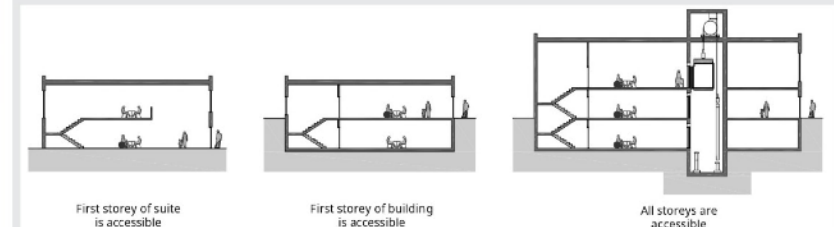

Figure 3.8.2.1.(1)(f) and (g)
Access to storeys

If the entrance storey is accessible and the adjacent storey is not required to be accessible, a washroom in the accessible storey must meet the requirements of Section 3.8., and serve all occupants. Sentence 3.7.2.2.(4) permits a single water closet to serve all occupants if the total occupant load is low.

Орієнтири для українського законодавства

1

Створити національний стандарт адаптації історичних об'єктів на зразок CAN-ASC-2.7, що визначає технічні вимоги до входів, маршрутів, навігації, санітарних приміщень, евакуації – з урахуванням принципу реверсивності та збереження автентичності.

2

Запровадити обов'язкові плани доступності для об'єктів спадщини
Встановити вимогу розробки адаптаційних планів для історичних будівель, що включають обстеження, погодження з охоронними органами та участь громадськості – як у провінціях Онтаріо та Британська Колумбія.

3

Створити методичний посібник з адаптації пам'яток на зразок BC Building Accessibility Handbook – з кресленнями, схемами, прикладами втручань, рекомендаціями щодо вибору матеріалів, кольорів, типів конструкцій.

4

Закріпити в законодавстві принцип фінансування при реставрації об'єктів культурної спадщини.

Програма «Доступність Плюс» – урядова ініціатива Польщі, спрямована на покращення умов життя для людей з інвалідністю, літніх осіб та тих, хто має труднощі у пересуванні чи сприйнятті. Вона охоплює архітектуру, транспорт, товари й послуги, базуючись на принципах субсидіарності, сталого розвитку та солідарності.

Програма передбачає участь держави, місцевого самоврядування, бізнесу, громадських організацій і мешканців, узгоджена зі Стратегією відповідального розвитку (SRD) та реалізується поступово, з урахуванням бюджетних можливостей.

«Доступність Плюс» інтегрує стандарти доступності в державну політику, інвестує в освіту фахівців, стимулює розвиток допоміжних технологій і модернізацію інфраструктури – шкіл, лікарень, вокзалів, бібліотек, вебресурсів. Програма задає стандарти, надихає на дії та поєднує коротко- й довгострокові зміни, підтримуючи виробників адаптаційних рішень.

Статистичні дані

Сфера	Ключові дані / Показники
Населення 65+	2025 – 22% населення; 2050 – 33%; особливо вразливі: 80+ (≈2,2 млн у 2030)
Особи з інвалідністю	Від 4,7 до 7,7 млн; до 8 млн – з психічними/когнітивними порушеннями
Архітектура	Лише 9% громадських будівель у Мазовії – повністю доступні; 91% новобудов у Підляшші – недоступні
Громадський транспорт	≈80% вокзалів – не адаптовані; доступність рухомого складу: від 24% до 90% залежно від регіону
Освіта (школи)	50% шкіл – без належних умов; проблеми: персонал, бар'єри, перевантаження
Освіта (виші)	Студенти з інвалідністю – лише 1,8%; немає посади асистента учня
Цифрова доступність	2/3 осіб 65+ не користуються інтернетом; 2017 – 47,8% сайтів відповідали стандартам; 2015 – 13%
Оператори зв'язку	Лише 30% сайтів частково відповідають стандартам; санкцій за порушення – немає
Медицина	Медичні заклади – малодоступні; курорти – краще адаптовані; для незрячих – мінімальні рішення
Культура	56% з 4,2 тис. закладів – адаптовані; з 880 виставок: 72% частково доступні, 6% – аудіоопис, 2% – Брайль, 2% – жестова мова

Дослідження «Доступність об'єктів обслуговування для осіб з інвалідністю в історичних районах Любліна, Польща» вздовж туристичного маршруту Старого міста — засвідчило, що більшість об'єктів мають значні архітектурні бар'єри, які ускладнюють або повністю унеможливають доступ для осіб з порушеннями мобільності, зору та слуху:

- 87% закладів (39 із 45) мають сходи на вході, що створює бар'єри для осіб з порушеннями мобільності.
- Лише 21% (8 закладів) обладнані поручнями або опорами.
- 41% (16 закладів) мають майданчик перед дверима для безпечного відкривання.
- 9% закладів (4 із 45), мають: пандус до літнього майданчика, автоматичні двері, кнопка виклику допомоги, вказівник альтернативного входу, килим, врівноважений із рівнем підлоги

У 56% закладів (25 із 45) є літні тераси, з яких 40% розташовані на підвищенні. Лише один заклад із них має пандус для доступу на візку.

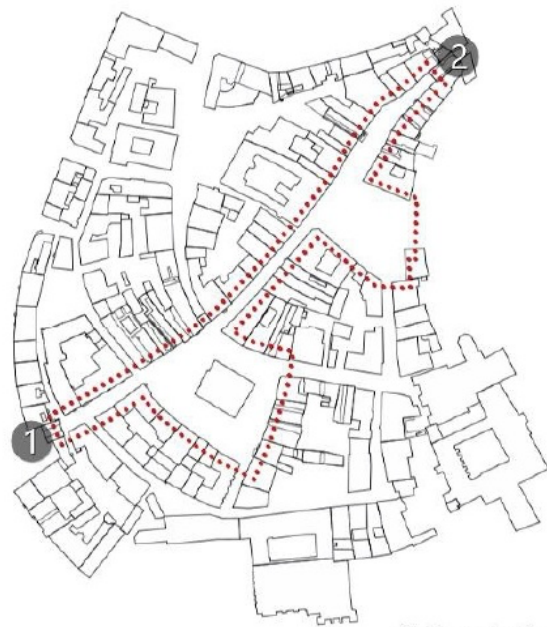
29% закладів (13 із 45) не мають дверей шириною щонайменше 90 см — здебільшого це подвійні двері з однією активною стулкою, що обмежує доступ для осіб на візках або з супроводом. У 53% закладів (24 із 45) виявлено додаткові перешкоди: пошкоджені сходи, квітники, внутрішні бар'єри, виступаючі килимки, поперечний ухил та нерівна бруківка.

Щодо доступності для осіб з порушеннями зору:

- 13% (6 закладів) мають адаптації — 5 контрастних вивісок і 1 -підсвітку сходинок

Успішний кейс (продовження)

Дослідження показало, що значна частина Старого міста Любліна, зокрема туристичний маршрут і заклади обслуговування, не відповідають стандартам доступності для осіб з порушеннями мобільності.

Old Town, Lublin

1 - Krakowska Gate 2 - Grodzka Gate
..... scope of the study, main tourist route

Fig. 7. A ramp instead of a step in the outdoor dining area; Source: Author

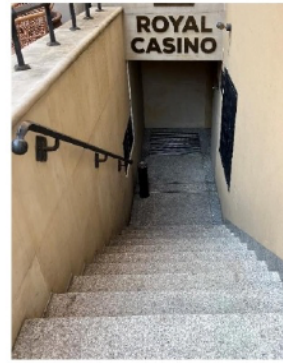

Fig. 8. Smooth stair surface with handrail; Source: Author

Fig. 9. Stair lift as an alternative to entrance stairs; Source: [25]

Fig. 10. The unfolding ramp. Source: [26]

Цитата з дослідження:

« Потрібні термінові дії за участі міської влади, бізнесу та громади. Це покращить якість життя мешканців і туристів та сприятиме досягненню цілей сталого розвитку — особливо в частині рівних можливостей. »

Орієнтири для українського законодавства

1. Створення міжсекторальної державної програми

Україні варто розробити комплексну програму на кшталт польської «Доступність Плюс», яка охоплює архітектуру, транспорт, цифровізацію, охорону здоров'я, культуру, освіту, житло та адміністративні послуги.

2. Розвиток доступного туризму та культури

Польща активно інтегрує доступність у туристичну інфраструктуру, музеї, історичні центри. Україна може адаптувати ці підходи, особливо в контексті розвитку культурної спадщини та внутрішнього туризму.

3. Цифрова доступність як частина державної політики

Польща включає цифрову доступність у загальну стратегію, зокрема через адаптацію сайтів, онлайн-послуг, телемедицини. Україна має закріпити вимоги до цифрової доступності в законодавстві про електронне урядування, освіту, охорону здоров'я.

4. Фінансування та мотивація бізнесу

Польща підтримує підприємців, які інвестують у доступні продукти та послуги. Україна може запровадити податкові пільги, гранти або компенсації для бізнесу, що впроваджує універсальний дизайн або компенсаторні технології.

5. Освіта та підготовка фахівців

Навчання персоналу — ключовий компонент польської програми. Україні слід розробити стандартизовані навчальні курси для архітекторів, медиків, держслужбовців, працівників культури та туризму.

У Королівстві Іспанія фізична доступність пам'яток культурної спадщини є частиною державної політики інклюзивності та врегульована законодавчо. Відповідно до Конституції, Закону про історичну спадщину (1985), декрету 1/2013 та указу 193/2023, вимоги доступності є обов'язковими у реставраційних програмах – за умови збереження історичної цінності.

Архітектурна доступність регламентується Технічним кодексом з будівництва (СТЕ), зокрема документом SUA 9, який охоплює безбар'єрні маршрути, пандуси, ліфти, адаптовані санвузли та навігаційні елементи. Усі нові та реставровані культурні об'єкти мають відповідати цим нормам.

Міністерство культури реалізує План забезпечення культурних прав, що включає фізичні, сенсорні, когнітивні та інформаційні аспекти доступності. Готується «Біла книга універсального дизайну» та «Зелена книга зі сталого управління спадщиною» з практичними рекомендаціями.

Програма «Museos más sociales» охоплює 16 державних музеїв, де впроваджено пандуси, адаптовані входи, санвузли, інвалідні візки, електроскутери та доступний транспорт. Музеї публікують карти доступних зон.

Для фахівців організовуються курси, конференції та поширюються методичні матеріали у співпраці з IBERMUSEOS, IPCE та CEAPAT.

Статистичних даних у межах дослідження не отримано.

Успішний кейс

«Ін'єкція доступності в музеї Серральбо»

Музей Серральбо в Мадриді — історичний палац XIX століття — здійснив масштабну трансформацію, щоб стати по-справжньому доступним для всіх. Завдяки проекту Міністерства культури Іспанії та компанії Puntodis було проведено глибокий аудит простору, виявлено бар'єри та реалізовано інноваційні рішення.

Серед ключових змін — встановлення тактильно-візуальних планів, що дозволяють людям з порушеннями зору або орієнтації досліджувати будівлю через дотик. Ці плани корисні для всіх відвідувачів, адже надають чітке уявлення про простір у зрозумілій формі.

Проект також включає цифрову платформу Mar's Voice, яка надає інформацію про музей у форматах аудіо та візуальному, двома мовами. Це рішення враховує когнітивну доступність, дозволяючи кожному орієнтуватися автономно та безпечно.

Завдяки поєднанню фізичних і цифрових рішень музей Серральбо став прикладом інклюзивного культурного середовища.

Орієнтири для українського законодавства

1. Інтеграція доступності в реставраційні програми. Іспанія розглядає фізичну доступність як обов'язкову складову реставрації пам'яток. Україна може закріпити вимогу безбар'єрного доступу в усіх державних програмах реставрації, реконструкції та адаптивного використання.

2. Баланс між автентичністю та інклюзивністю. Іспанська практика показує, що архітектурні рішення можуть зберігати історичну цінність і водночас забезпечувати доступність. Українське законодавство має передбачати гнучкі механізми адаптації, які не суперечать охороні спадщини.

3. Партисипативне управління спадщиною. Іспанія активно залучає громадськість до планування та управління культурним середовищем. Україна може імплементувати механізми участі громад, осіб з інвалідністю, експертів і місцевих спільнот у прийнятті рішень щодо адаптації.

4. Міжнародні зобов'язання як основа політики. Іспанія узгоджує свою політику з CRPD, Agenda 2030, Фараською конвенцією, стратегією ЮНЕСКО. Україна може інтегрувати ці положення у профільні закони та нормативні акти.

5. Мультисекторальна координація. Іспанська модель передбачає співпрацю між міністерствами, регіонами, муніципалітетами та професійними спільнотами. Україні варто створити міжвідомчу платформу з чітким розподілом повноважень.

6. Підтримка інноваційних рішень. Іспанія впроваджує сучасні технології – тактильні маршрути, аудіоописи, цифрову навігацію. Україна може стимулювати інновації через гранти, пілотні проекти та стандартизацію доступних рішень.

Про Пропозиції змін до українського законодавства:

1. Закон України «Про охорону культурної спадщини»

Пропозиції змін:

- Визначити доступність як складову культурної цінності, а не лише технічну вимогу.
- Ввести поняття «реверсивного втручання» для адаптаційних рішень у пам'ятках.
- Передбачити обов'язкове погодження адаптаційних рішень з урахуванням принципів безбар'єрності.
- Додати норму про участь осіб з інвалідністю у процесах планування та оцінювання адаптацій.

2. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю»

Пропозиції змін:

- Розширити поняття доступності на сферу культурної спадщини.
- Визначити обов'язок органів місцевого самоврядування забезпечувати доступність історичних об'єктів.
- Ввести механізми моніторингу та звітності щодо доступності культурних установ.

3. Державні будівельні норми (ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд»)

Пропозиції змін:

- Додати окремий розділ щодо адаптації пам'яток архітектури з урахуванням принципів реверсивності, мінімального втручання та візуальної узгодженості.
- Включити рекомендації щодо використання цифрових рішень (віртуальні тури, аудіонавігація) як альтернативних форм доступу.

4. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»

Пропозиції змін:

- Ввести обов'язкову розробку планів усунення архітектурних бар'єрів (аналог Р.Е.В.А.) для об'єктів культурної спадщини.
- Визначити процедуру погодження таких планів із відповідними охоронними органами.

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру нерухомих пам'яток України»

Пропозиції змін:

- Додати параметри доступності як обов'язковий елемент реєстраційної інформації.
- Передбачити інтеграцію даних про доступність у відкриті цифрові платформи.

дякую за увагу